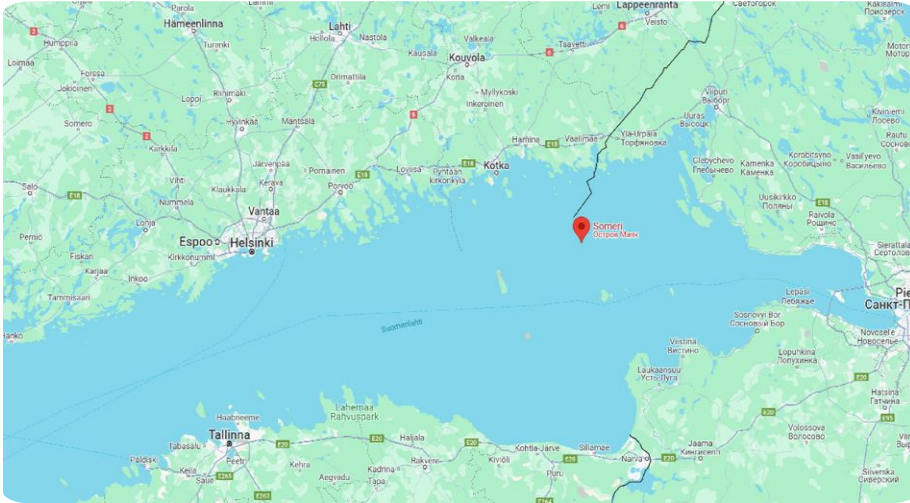

Somerin taistelu

Taistelu Somerin linnakesaaresta kesällä 1942

Pietari Suuri ja Sankt Petersburg

- Pietari Suurella 1672 - 1725 Katariina Suurella 1729 – 1796 Josif Stalinilla 1878 - 1953
- Vladimir Putinilla 1952 - sama ongelma: Sankt Petersburg – Pietari 1703
- Pietari laivanrakennusoppiin Hollantiin - Itämeren laivasto
- Linnoitustyöt - Kronstadt
- Katariina Suuri (Grigori Potjomkin 1739 – 1791) – Linnoitukset - Krim - Mustameren laivasto – mm. Odessa - Sevastopol – Herson –(Aleksendr Suvorov 1730 – 1800) – mm. Itä-Suomen linnoitukset
- Venäjällä on aina ollut huonot meriyhteydet: mm. Kronstadt, Murmansk, Arkangel, Vladivostok, Port Arthur, Odessa, Sevastopol
- Maakuljetuksia Neuvostoliittoon mm. Iranin (Basra) kautta toisen maailmansodan aikana
- Itämerellä ja Suomenlahdella taisteltu usein historian aikana

- Suomenlahti ja Itämeri strategisesti tärkeitä tänä päivänäkin: Venäjä - NATO: Baltia, Suomi, Ruotsi, Puola, Saksa, Hollanti, Britannia – laivastoharjoitukset ja -vierailut
- Valtava rahtiliikenne: Suurin osa maamme tavaraliikenteestä hoidetaan meriteitse – ”Suomi on saari”
- Suomi luovutti Talvisodan jälkeen Neuvostoliitolle Suomenlahden ulkosaaria: mm. Suursaaren, Somerin ja Narvin
- Suomen merivoimat ryhmitti Kotkan rannikkopatteriston toiminta-alueen
- Jatkosota alkoi 25.6.1941 – joulukuussa Someri sekä muita saaria vallattiin takaisin, Suursaari maaliskuussa 1942 – kova suoritus ahtojäät jopa 8 m korkeita - kuljetukset vaikeita
- Pajarin joukot - Somerista 72 miestä – mm. vänr Lehmusvuon joukkue - Pajari halusi korpr Kauko Teholan 12,7 mm sotasaaliskk:n – ei antanut
- Vänr Heikki Korttila Somerin joukoista kaatui 27.3.1942 Suursaaren valtauksessa

Somerin saari

Virolahden edustalla 25 km mantereelta, 9 km nykyisen merirajan ulkopuolella

- Pituus 950 m, leveys 450 m
- Someri on ollut tärkeä merenkulun valvonnan takia muiden Suomenlahden saarien ohella
- Somerin ("Pirunsaaren") Majakka. Saareen sijoitettu ilmavalvonta pystyi tuottamaan 15 min. lisää aikaa Kotkan ja Helsingin ilmapuolustukselle lentohyökkäyksien aikana
- Leningradin ympäristössä oli n. 40 erillistä lentokenttää, joista pystyi operoimaan Suomeen

PUOLUSTUKSEN VAHVUUDET SOMERISSA ENNEN NL:n HYÖKKÄYSTÄ

Runko: kevyt kenttätykkijaos: 2 kpl 75 mm Betlehemä

3 kpl 45 mm panssarintorjunta piiskatykkiä

1 kpl 40 mm Bofors vartiomoottoriveneessä

7 kpl 20 mm Madsen ilmatorjuntaan ja pintamaaleihin

2 kpl raskaita 12,7 kk ja 5 kk

2 kpl 81 mm krh

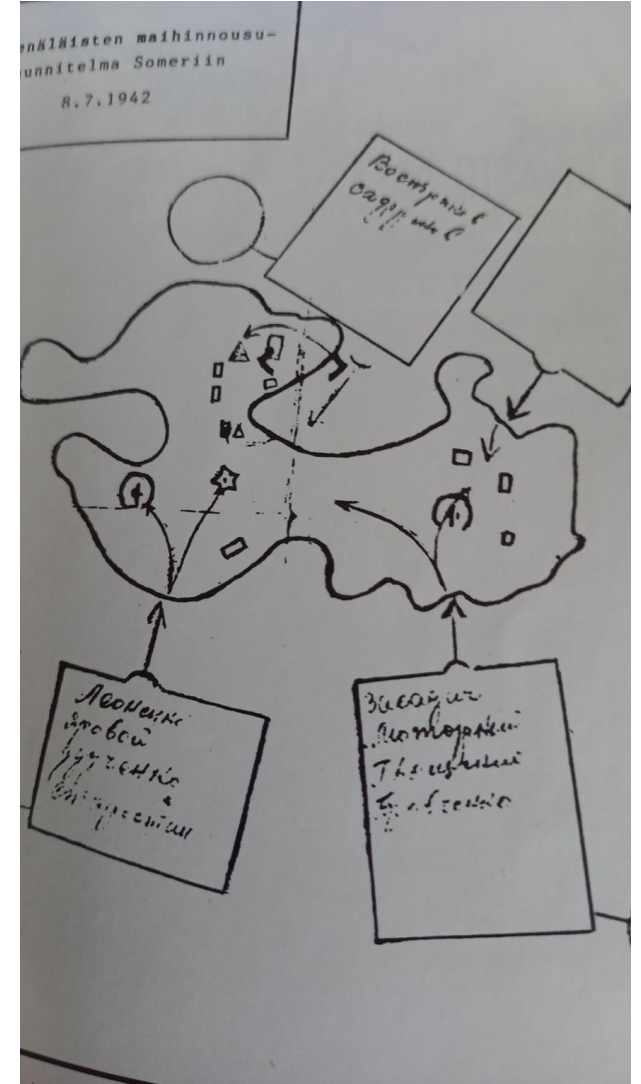
- Miehistön kirjavahvuus 120, taistelun alussa vähäisempi, linnakkeen päällikkö kapt Veikko Rauhaniemi – ”Kalmiston Janne” varapäällikkö 10 TorjK:n pääll. ltn Heikki Aittola, osasto Tupola ltn Anton Tupola
- 8 ups., 21 aliups.
- 2 sotilaskotisisarta

Kapteeni Veikko Rauhaniemi, luutnantti Eero Kosonen, luutnantti Arvo Länsimies, vänrikit Göran Karlsson, Aarre Korhonen, Veikko Larmia, Unto Lehmusvuo, Esko Kolmela ja Pentti Palmunen sekä lääketieteen kandidaatti sot.virk. Asser Stenbäck. Kuva: SA-kuva.

Taistelu Somerin saaresta

- NL:n ilmavoimien pommitus aamulla 8.7. saaren Itäpäähän – ei mainittavia tappioita, koneet pysyivät taivaalla peittääkseen lähestyvien alusten äänet
- Itäpään tukikohdan vahvuus oli yht. 26 miestä
- Hyökkäys valpastutti suomalaiset – yllätys epäonnistui
- ”Jannen toilauksia”! ”Ei myö lähetä minnekkää!”
- Majakkatornista havaittiin n. 5 km:n päässä 7 vihollisaluksen (torpedoveneitä) lähestyvän – lähitorjuntahälytys, n. 30 alusta, Ulko-Tammion raskas Canet-patteri sai käskyn turvata
- Kapt Veikko Rauhaniemi perustaa johtopaikan perunakellariin
- Suomalaiset vastasivat kaikin asein
- Saaren Itäpäähän vihollinen onnistui rantautua n. 20 merijalkaväkimiehen voimin – kaikkiaan 150 miestä – operaation johtaja ukrainalainen maj Pashko
- Puolustajat kävivät viivytystaistelua maihin päässeitä vihollisia vastaan ja pyrkivät estämään uusien veneiden syöksyt – vänr Lehmusvuo hyppäsi Madsen-pesäkkeeseen ja ampui sarjan – alus räjähti

Sidontapaikalla kaksi reipasta sotilaskotisisarta: Anneli Vehmas-Miettinen ja sisarensa Eila päättivät - ei vangiksi

Hämärän turvin pari venäläistä ryhmää onnistui hiipimään puolustajien selustaan – eristivät Itäpään – suomalaisia jäljellä 4, vihollisia n. 80 Suomen pojista 1 vänr
Lehmusvuo pelastuu uimalla – vaatteet pois rippikello mukaan – suomalaiset: onko ryssä?

Lehmusvuo haavoittui kolme kertaa: konepistoolin luoti ensin päähän – hetken tajuttomana - sitten kranaatin paineaalto iski haaroihin – kolmanneksi luoti olkapäähän – ehti silti vielä tuhota yhden moottoritorpedoveneen

Samaan aikaan vihollinen yritti maihin 35 aluksella yli 10 kertaa joka puolelle pyrkien saamaan sillanpääasemia - estettiin upotuksin ja vaurioittaen sekä tuhottiin miehiä kansille

Ulko-Tammion raskas patteri alkoi tulittaa vihollisen aluksia ja Suomen ilmavoimat rynnäköi saaren Itäpäättä vastaan

Taistelualue saarella oli ahdas, paljas ja kallioinen – pahaa jälkeä

- Laivaston esikunta sai yöllä tiedon venäläisten maihinnoususta ja lähetti tykkiveneet UUSIMAAN ja HÄMEENMAAN sekä kuusi vartiomoottorivenettä paikalle samoin saksalainen avomeriraivaaja – tykkivene TURUNMAA Ulko-Tammioon

- Miinalaivat RUOTSINSALMI ja RIILAHTI lähtivät iltopäivällä Someriin ja klo 17.30 panssarilaiva VÄINÄMÖINEN neljä vartiomoottorivenettä ja 1 Raivaajalaivue Emäsalosta Keihässalmeen järeää tykistötulta varten

- Ylipäällikköä informoitiin ja hän piti tärkeänä, että Somerista ei luovuta
- Saarta piiritti 28 vihollisen torpedovenettä tai vartioalusta – ainakin 2 sukellusvenettä havaittiin
- Panssarilaiva ILMARINEN oli taisteluvalmiudessa – saksalaiset raskaat tykistölautat OST ja NETTELBECK sekä toinen avomeriraivaaja tulivat käyttöön
- Ilmavoimien Blenheim- ja Dornier-pommikoneet ja hävittäjät tulivat mukaan taisteluun tuhoten 2 alusta ja 3 hävittäjäkonetta
- 8.7. saapui Ulko-Tammiosta tykkivene TURUNMAAN ja 8:n moottoriveneen kyydissä 109 m miestä käsittävä luutn Anton Tupolan kiväärikomppania, tarkoituksena savuverhon ja tulivalmistelun turvin vallata Somerin Itäpää
- Saaren itäpään takaisinotto alkoi klo 13.00. Luutn Tupola ennen hyökkäystä: - odottakaas, käyn heittämässä vettä
- Vihollisen pesäkkeessä Madsen-konekivääri – pahaa jälkeä paljaalla kalliolla. Hyökkäys keskeytyi. Kaatuneita kummallakin puolella

Suomen poikien uusi syöksy aloitettiin aamulla klo 3.00 uudella tulivalmistelulla

Suomen ilmavoimat peliin: 9 hävittäjää vihollisen aluksia ja hävittäjiä vastaan – Lavansaarta suomalaiset pommittivat 6 pommikoneella

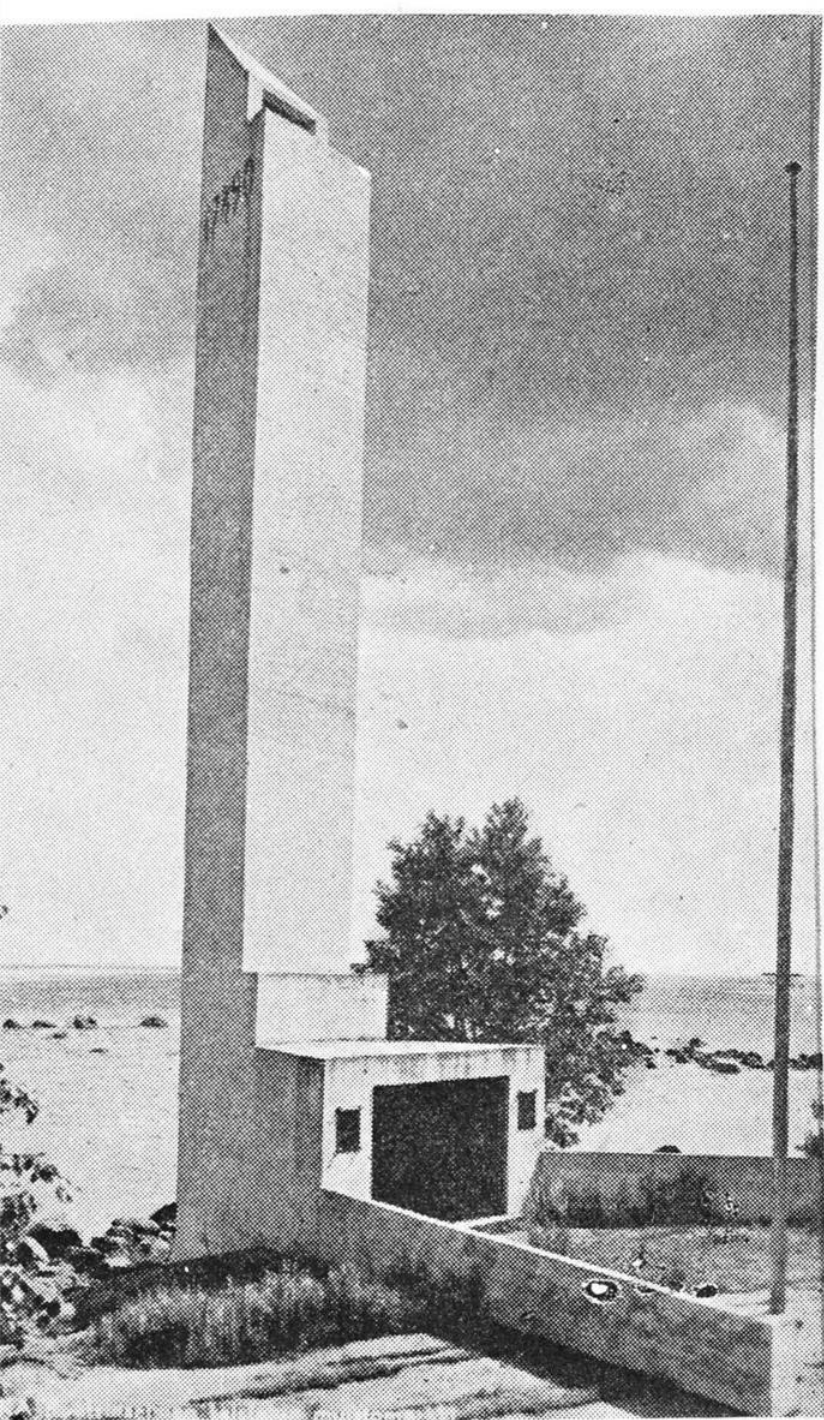
Itäpään lounaisosassa vielä venäläisiä. Illalla n. 19.30 saapuivat miinalaiva RUOTSINSALMI ja RIILAHTI sekä 3 saksalaisalusta ja ne tulittivat täyslaidalla Somerin itäpäättä – osa venäläisistä (60) antautui

Venäläisille jäi jäljelle n. 1 ha alue – hyökkäys keskeytyi – voiton kellonajaksi kirjattiin klo 21.00

Vihollinen yritti vielä yön aikana tulittaa torpedoveneillä mereltä ja Lavansaaresta. Puolilta päivin vihollinen ilmoitti Kronstadtin, että resurssit ovat loppu – Somerin itäpäähän jääneet venäläiset jätettiin oman onnensa nojaan – heitä tuhottiin HÄMEENMAAN 102-tykeillä ja käsikranaateilla – 53 jäljelle jäänyttä antautui

Maihinnousua yrittäneistä merijalkaväkimiehistä osa oli rohkeita ja osaavia – osa niskuroivia tunareita ja pinnareita

Venäläiset hyökkäsivät yhteensä 17 kertaa saarta kohti

Ruotsinsalmen taistelun muistomerkki

- Somerin taistelu päättyi 9.7.1942, laivaston vuosipäivänä kestätyään 23 tuntia.
- Täsmälleen samaan aikaan paljastettiin Kotkan Varissaassa - Katariina Suuren Fort Elisabethissa Henrik Bruunin suunnittelema v:n 1790 Ruotsinsalmen meritaistelun monumentti – läsnä mm. korkeita saksalaisia meriupseereita
- Myös entisöity Canet-tuliasema

Somerin taistelu Wikipedian tiedostoissa

OSAPUOLET

- Suomi ja Saksa
 - Linnakkeen päällikkö kapt Veikko Rauhaniemi
 - Varapäällikkö ltn Heikki Aittola
 - Osasto Tupola ltn Anton Tupola
- Neuvostoliitto

VAHVUUDET TAISTELUN ALUSSA

SUOMI

Saarella 92 miestä
merijalkaväkimestä

· Apujoukot os. Tupola 109 miestä

Ulko-Tammion patteri 3x152/45 C

3 tykkivenettä

1 yhdysalus

4 moottoritorpedovenettä

3 vartiomoottorivenettä

1 saksalainen miinalaiva

NEUVOSTOLIITTO

330

Lavansaaren patteri

4x130/50 N

8 torpedovenettä

7 vartiovenettä

1 Burja-luokan
saattaja

2 Fugas-luokan
raiv.

1 Moskva-l.
tykkivene

15

maataisteluk.

TAPPIOT

SUOMI

21 kaatunutta

63 haavoittunutta

2 tykkivenettä vaurioitui

NEUVOSTOLIITTO

428 kaatunutta

123 vangittua

17 alusta upposi

13 alusta vaurioitui

1 maataistelukone

4 hävittäjää

Lopputoteamuksia

- Venäläiset sotahistorian tutkijat pitävät Somerin taistelua merkityksellisenä, vaikkakin sitä virallisesti vähätellään ja siitä jopa vaietaan
- NL:n Itämeren laivaston ensimmäinen maihinnousutaistelu, missä se kohtasi vihollisen maalla, merellä ja ilmassa
- Venäläisten suunnitelma oli vallata saari
 - Epäsuoralla tulella Lavansaaresta
 - Merivoimilla (ja merijalkaväellä)
- Saaren Itäpäähän saatiin sillanpääasema ja sinne joukkoja: konepistoolein varustettuja eliittijoukkoja
- Suomalaisilla kiväärein varustettuja tykistöjoukkoja – tilanne vaikea
- Somerin tykistöaseet ja konekiväärit pystyivät tehokkaasti häiritsemään ja estämään maihinnousua
- Suomen laivasto ja ilmavoimat tukivat menestyksellä suomalaisia sitomalla neuvostoaluksia
- Saaren Itäpää pystytettiin eristämään

Ruotsinsalmen taistelu

- Teikarinsaassa Viipurin edustalla vetäytymisvaiheessa 1944 ei pärjätty – ei ollut kunnolla merikalustoa eikä ilmavoimia – suomalaisten tappiot 300 kaatunutta, n. 500 haavoittunutta – monet pakenivat uimalla
- Venäläisten tappiot tuhansissa
- Somerin taistelu oli Itämeren suurin sitten Ruotsinsalmen 8.- 9.7.1790 jolloin n. 60 venäläistä alusta tuhoutui – n. 7400 miehen tappiot – Kustaa III:n laivaston tappiot: 6 alusta – n. 600 miestä

Johan Tietrich Schoultz:
Ruotsinsalmen II meritaistelu

- Somerin taistelu oli ensimmäinen merkittävä suomalaisten kolmen aselajin: maa-, meri- ja ilmavoimien yhteisoperaatio - JOINT OPERATION vrt. Normandian maihinnousu 1944

- Somerin taistelua on käytetty Ruotsin sotakorkeakoulussa oppikirjaesimerkkinä, miten tukikohtaa ulkosaaristossa tulee puolustaa (joint operation) Taktiikka alun perin italialaisten kehittämä – merisotakäynnistä on suomalaisilla ja ruotsalaisilla samantyyppiset kokemukset ja taktiikat – SAARISTOLAIVASTOT

- Somerin Veteraanit pystyttivät myöhemmin taistelun muistolaatat Somerin ja Ulko-Tammion kallioon

- Somerin taistelijat – HYYPIÖT (Aleksis Kivi) = huuhkajat ansaitsevat täyden kunnian ja kiitoksen sankarillisesta toiminnastaan!

[pienoismalli; laivamalli, Hämeenmaa Styrbjörn \(1790\) vitriinissä | Suomen kansallismuseo](#)

Lähteet

- <https://www.finna.fi/Cover/Show?source=Solr&id=museovirasto.EC8184A26CB07157AC85D9A533AC5483&index=0&size=large>
- https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/b/b6/IIIIRTR_12n_Somerin_tukikohdan_upseeristo%2C_valokuvattuna_20.6.1942._Kuvassa_ovat_Kapteeni_Veikko_Rauhaniemi%2C_luutnantti_Eero_Kosonen%2C_luutnantti_Arvo_L%C3%A4nsimies%2C_v%C3%A4nrikki_G%C3%B6ran_Karlsson%2C_Aarre_Korho.jpg/250px-thumbnail.jpg
- https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/3d/Uusimaa_or_Hameenmaa.jpg
- <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/52/Uusimaa.jpg>
- <https://www.finna.fi/Cover/Show?source=Solr&id=museovirasto.C496FCB7F46BA21DB0E3BD8934F8EA8D&index=0&size=large>
- https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/7/76/Johan_Tietrich_Schoultz_m%C3%A5lning_Slaget_vid_Svensksund.jpg/600px-Johan_Tietrich_Schoultz_m%C3%A5lning_Slaget_vid_Svensksund.jpg
- <https://finna.fi/Cover/Show?source=Solr&id=museovirasto.7315E28FC5F86BC237CE17E4597ABB4B&index=0&size=large>